

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग पाच

वर्ष २ अंक १४]

बुधवार, जुलै २०, २०१६/आषाढ २९, शके १९३८

[पृष्ठे ५, किंमत : रुपये २६.००

असाधारण क्रमांक ३०

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानसभेत व महाराष्ट्र विधानपरिषदेत सादर केलेली विधेयके.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

महाराष्ट्र विधानसभेत दिनांक २० जुलै २०१६ रोजी पुरःस्थापित करण्यात आलेले खालील विधेयक महाराष्ट्र विधानसभा नियम १२३ अन्वये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे :-

L. A. BILL No. XXIX OF 2016.

A BILL

FURTHER TO AMEND THE MAHARASHTRA ZILLA PARISHADS
AND PANCHAYAT SAMITIS ACT, 1961.

५

सन २०१६ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक २९.

महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ यात आणखी
सुधारणा करण्याकरिता विधेयक.

ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते ;

१९६२ चा
महा. ५.

आणि ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांकरिता, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ यात आणखी सुधारणा करण्याकरिता महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती ; आणि, म्हणून, त्यांनी दिनांक १ जून २०१६ रोजी, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती (सुधारणा) अध्यादेश, २०१६ हा, प्रख्यापित केला होता ;

२०१६ चा
महा. अध्या.
१०.

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे इष्ट आहे ; त्याअर्थी भारतीय गणराज्याच्या सदुसष्टाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :-

संक्षिप्त नाव व १. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, प्रारंभ. २०१६, असे म्हणावे.

(२) तो, दिनांक १ जून २०१६ रोजी अंमलात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

सन १९६२ चा २. महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ (यात यापुढे, ज्याचा निर्देश “मुख्य महाराष्ट्र अधिनियम” असा करण्यात आला आहे) याच्या कलम ९ मध्ये, पोट-कलम (२) नंतर, पुढील पोट-कलम अधिनियम क्रमांक ५ याच्या कलम ९ समाविष्ट करण्यात येईल :—

१९६२ चा
महा. ५.

“(२अ) सार्वत्रिक निवडणुकीमध्ये, परिषद सदस्यांच्या एकूण संख्येच्या दोन-तृतीयांशपेक्षा कमी परिषद सदस्यांची निवड झाली असेल तेव्हा, राज्य निवडणूक आयोग, अशा निवडून आलेल्या परिषद सदस्यांची नावे व त्यांचे कायम पत्ते प्रसिद्ध करणार नाही :

परंतु, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, २०१६ अंमलात येण्यापूर्वी, परिषद सदस्यांच्या एकूण संख्येच्या पन्नास टक्क्यांपेक्षा कमी परिषद सदस्यांची निवड झाली असेल आणि राज्य निवडणूक आयोगाने, अशा निवडून आलेल्या उमेदवारांची नावे प्रसिद्ध केली असतील तेव्हा, अशा उमेदवारांना परिषद सदस्य म्हणून दावा सांगण्याचा आणि परिषद सदस्य म्हणून राहण्याचा कोणताही अधिकार असणार नाही :

२०१६ चा
महा.

परंतु आणखी असे की, अशा प्रकरणात, राज्य निवडणूक आयोग अशा जिल्हा परिषदेची नव्याने निवडणूक घेईल.”.

सन १९६२ चा ३. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ५७ मध्ये, पोट-कलम (३) नंतर, पुढील पोट-कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

महाराष्ट्र अधिनियम
क्रमांक ५ याच्या
कलम ५७ ची
सुधारणा.

“(३अ) सार्वत्रिक निवडणुकीमध्ये, सदस्यांच्या एकूण संख्येच्या दोन-तृतीयांशपेक्षा कमी सदस्यांची निवड झाली असेल तेव्हा, राज्य निवडणूक आयोग, अशा निवडून आलेल्या सदस्यांची नावे व त्यांचे कायम पत्ते प्रसिद्ध करणार नाही :

परंतु, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, २०१६ अंमलात येण्यापूर्वी, सदस्यांच्या एकूण संख्येच्या पन्नास टक्क्यांपेक्षा कमी सदस्यांची निवड झाली असेल आणि राज्य निवडणूक आयोगाने, अशा निवडून आलेल्या उमेदवारांची नावे प्रसिद्ध केली असतील तेव्हा, अशा उमेदवारांना सदस्य म्हणून दावा सांगण्याचा आणि सदस्य म्हणून राहण्याचा कोणताही अधिकार असणार नाही :

२०१६ चा
महा.

परंतु आणखी असे की, अशा प्रकरणात, राज्य निवडणूक आयोग अशा पंचायत समितीची नव्याने निवडणूक घेईल.”.

२०१६ चा
महा.
अध्या. १०.

४. (१) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती (सुधारणा) अध्यादेश, २०१६ हा, याद्वारे, निरसित सन २०१६ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक १० याचे

(२) असे निरसन झाले असले तरी, उक्त अध्यादेशाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमान्वये निरसन व व्यावृत्ती. करण्यात आलेली कोणतीही कृती किंवा कार्यवाही (काढण्यात आलेली कोणतीही अधिसूचना किंवा दिलेला आदेश यांसह) ही, या अधिनियमाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमाच्या संबंधित तरतुदीन्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती, कार्यवाही किंवा, यथास्थिति, काढण्यात आलेली कोणतीही अधिसूचना किंवा दिलेला आदेश असल्याचे मानण्यात येईल.

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन.

महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ (१९६२ चा महा. ५) याची कलमे ९ आणि ५७ यात, अनुक्रमे जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या यांच्या रचनेकरिता तरतूद आहे. उक्त अधिनियमाच्या कलम ९ च्या पोट-कलम (१) मध्ये अशी तरतूद केली आहे की, जिल्हा परिषदेमध्ये जिल्ह्यातील निवडणूक विभागांतून प्रत्यक्ष निवडणुकीद्वारे निवडण्यात आलेल्या परिषद सदस्यांचा समावेश असेल ज्यांची संख्या पंचाहत्तर पेक्षा अधिक नसेल आणि पन्नास पेक्षा कमी नसेल त्याचप्रमाणे, पंचायत समितीमध्ये, जिल्ह्यातील प्रत्येक निर्वाचक गणामधून प्रत्यक्ष निवडणुकीद्वारे निवडण्यात आलेल्या सदस्यांचा समावेश असेल. कलम ९ च्या पोट-कलम (२) मध्ये अशी तरतूद केली आहे की, सार्वत्रिक निवडणुकीमध्ये परिषद सदस्यांच्या संख्येच्या दोन-तृतीयांश इतक्या किंवा याहून अधिक परिषद सदस्यांची निवड झाल्यानंतर राज्य निवडणूक आयोगाकडून अशा निवडून आलेल्या परिषद सदस्यांची नावे त्यांच्या कायम पत्त्यासह, प्रसिद्ध करण्यात येतील.

२. राज्य निवडणूक आयोगाने २८ जानेवारी २०१५ रोजी ठाणे जिल्हा परिषदेच्या सार्वत्रिक निवडणुका घेतल्या होत्या. तथापि, जिल्हा परिषदेच्या निवडणुकीकरिता ८ नामनिर्देशनपत्रे आणि पंचायत समितीच्या निवडणुकांकरिता १० नामनिर्देशनपत्रे याखेरीज उक्त जिल्हा परिषदेकरिता आणि पंचायत समित्यांकरिता कोणतीही इतर नामनिर्देशनपत्रे राज्य निवडणूक आयोगास प्राप्त झाली नव्हती. परिणामी, उक्त जिल्ह्याच्या ठाणे जिल्हा परिषद व पंचायत समितीमध्ये उक्त उमेदवार बिनविरोध निवडून आले होते.

किमान दोन-तृतीयांश एवढ्या संख्येत परिषद सदस्य निवडून न आल्यामुळे उक्त जिल्हा परिषदेची उक्त पोट-कलम (२) च्या तरतुदीनुसार यथोचितरीत्या रचना होऊ शकली नाही आणि इतर क्षेत्रात निवडणुका घेणे आवश्यक ठरते.

३. मध्यंतरी ११ मार्च २०१५ रोजी म्हणजे उक्त सार्वत्रिक निवडणुकांनंतर काढण्यात आलेल्या शासकीय अधिसूचनेद्वारे, मुरबाड व शहापूर ग्रामपंचायती, नगरपंचायतीमध्ये रूपांतरित करण्यात आल्या. परिणामी, उक्त क्षेत्रे ही ग्रामीण क्षेत्रे म्हणून असण्याचे बंद झाले. त्याचप्रमाणे, १ जून २०१५ पासून म्हणजे, उक्त सार्वत्रिक निवडणुकांनंतर, दिनांक १४ मे २०१५ च्या अधिसूचनेद्वारे, कल्याण-डोंबिवली महानगरपालिकेच्या सीमेमध्ये ठाणे जिल्ह्यातील अंबरनाथ व कल्याण तालुक्यांमधील २७ गावांचा समावेश करून तीत फेरफार करण्यात आला होता. यामुळेही उक्त गावांची क्षेत्रे ही ग्रामीण क्षेत्रे म्हणून असण्याचेही बंद झाले आहे. याच्या परिणामी, ठाणे जिल्ह्याची ग्रामीण लोकसंख्या कमी झाली आहे आणि परिणामतः, १३ निवडणूक विभागांमध्ये फेरफार करणे आवश्यक होते, ज्यांपैकी संपूर्ण ९ निवडणूक विभाग हे उपरोक्तप्रमाणे नागरी क्षेत्रांमध्ये रूपांतरित झाले आहेत. उक्त क्षेत्रांचे नागरी क्षेत्रात रूपांतर झाल्यानंतर, जिल्हा परिषदेसाठी एकूण ५५ निवडणूक विभागांपैकी, फक्त ४६ निवडणूक विभाग आणि पंचायत समितीसाठी ११० निवडणूक विभागांपैकी फक्त ८९ निवडणूक विभाग मिळून आता ठाणे जिल्ह्याचा भाग बनला आहे. यामुळे संपूर्ण ठाणे जिल्ह्यामधील निवडणूक विभाग व निर्वाचक गण यांच्या सीमांमध्ये फेरफार करणे आवश्यक झाले आहे. याचा अर्थ असाही होतो की, उपरोक्तप्रमाणे ज्या उमेदवारांना निवडून आल्याचे घोषित करण्यात आले होते ते त्यांच्या संबंधित मतदारसंघांचे खरोखरच प्रतिनिधित्व करत आहेत, असे म्हणता येत नाही.

४. या अभूतपूर्व परिस्थितीमध्ये ठाणे जिल्हा परिषदेची आणि ठाणे जिल्ह्यातील पंचायत समित्यांची, अधिनियमाच्या तरतुदीनुसार यथोचितरीत्या रचना करता येत नव्हती. अशी परिस्थिती हाताळण्यासाठी, उक्त अधिनियमाच्या कलमे ९ आणि ५७ मध्ये यथोचितरीत्या सुधारणा करणे आवश्यक झाले होते. यामुळे, लवकरात लवकर या संस्थांची रचना करण्याकरिता निवडणुका घेणे म्हणजे भारताच्या संविधानाच्या अनिवार्यतेचीही सुनिश्चिती होईल.

५. राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते आणि उपरोक्त प्रयोजनांकरिता, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती आणि, म्हणून, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी दिनांक १ जून २०१६ रोजी महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती (सुधारणा) अध्यादेश, २०१६ (२०१६ चा महा. अध्या. १०), प्रख्यापित केला होता.

६. उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे हा, या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,
दिनांक १७ जुलै २०१६.

पंकजा मुंडे,
ग्रामविकास मंत्री.

विधान भवन :
मुंबई,
दिनांक : २० जुलै, २०१६.

डॉ. अनंत कळसे,
प्रधान सचिव,
महाराष्ट्र विधानसभा.